

Det danske arbejdsmarked under og efter krisen

Arbejdsmarkedskrisen koster ufaglærte job for altid

Den økonomiske krise har været hård ved det danske arbejdsmarked, og stort set hele den fremgang, der var under højkonjunkturen, risikerer at blive tabt på gulvet. Alle erhverv på det private arbejdsmarked er blevet ramt, men særligt byggeriet og industrien har mistet mange arbejdspladser. En del af disse job kommer ikke igen på den anden side af krisen. Over de næste ti år falder behovet for ufaglært arbejdskraft nemlig med op til 190.000 personer, mens efterspørgslen efter uddannet arbejdskraft stiger.

af chefanalytiker **Frederik I. Pedersen**
& arbejdsmarkedskononom **Erik Bjørsted**

7.april 2010

Analysens hovedkonklusioner

- Fra toppunktet i 3. kvartal 2008 er beskæftigelsen faldet med ca 165.000 personer. Det svarer til et fald på 5,7 procent. Det er et markant større beskæftigelsesfald end under oliekriserne.
- Dykker man længere ned i tallene, er det specielt bygge- og anlægssektoren og industrien, som har mistet mange arbejdspladser. Servicefagene er imidlertid også ramt.
- Arbejdsløshedstallene vidner om, at det er byggeriet og industrien samt de ufaglærte, der har været hårdest ramt af den økonomiske krise, mens a-kasserne rettet mod den offentlige sektor kun i mindre grad har været berørt.
- AEs fremskrivninger viser, at der frem mod år 2019 vil mangle godt 45.000 faglærte og 105.000 personer med en videregående uddannelse sammenlignet med i dag. Modsat vil der være et overskud på knap 90.000 ufaglærte og knap 35.000 personer med en gymnasial uddannelse som højeste uddannelse. Den aktuelle økonomiske krise kan forøge overskuddet af ufaglærte og lavt uddannet arbejdskraft.

Kontakt

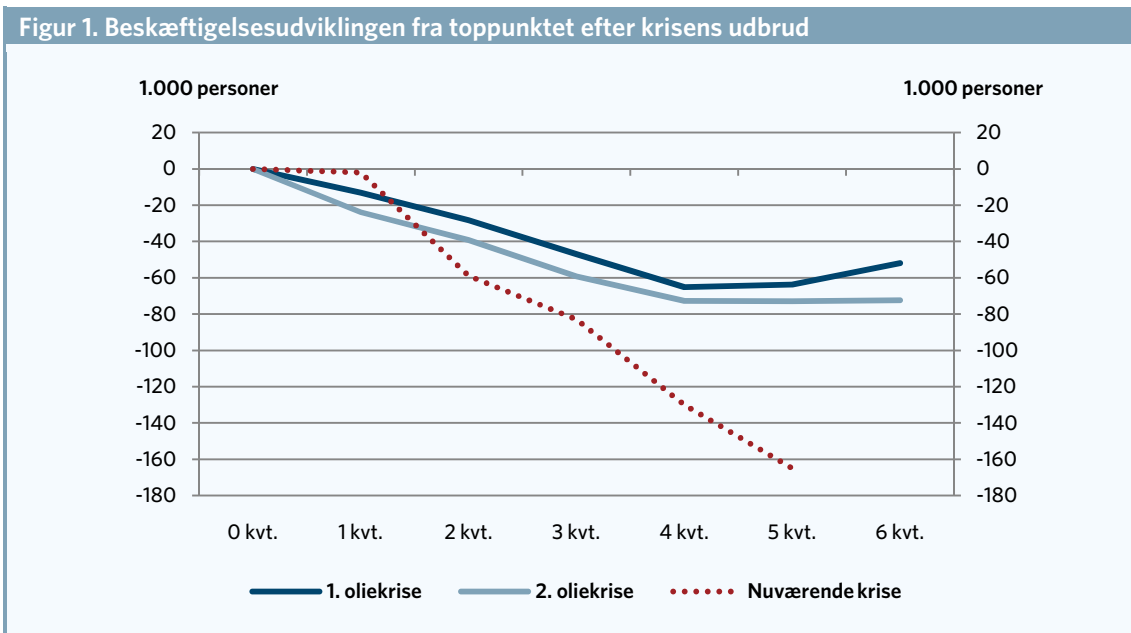
Chefanalytiker
Frederik I. Pedersen
Tlf. 33 55 77 12
Mobil 28 42 42 72
fip@ae.dk

Kommunikationschef
Janus Breck
Tlf. 33 55 77 25
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Krisen har været hård ved det danske arbejdsmarked

Den historiske store vækstmæssige nedtur i dansk økonomi har allerede sat sig markante spor på arbejdsmarkedet. Fra toppunktet i 3. kvartal 2008 til 4. Kvartal 2009 er beskæftigelsen faldet med ca. 165.000. Det svarer til, at beskæftigelsen på kun lidt over et år er faldet 5,7 pct. Nedturen på arbejdsmarkedet målt på beskæftigelsen har således været markant værre end efter både 1. og 2. oliekrise. Det fremgår af figur 1.

Samtidig kan vi konstatere, at den officielle (registrerede) arbejdsløshed "kun" er steget med ca. 70.000 fuldtidspersoner eller knapt halvt så meget som beskæftigelsen er faldet det seneste knap 1½ år. Det betyder, at vi har haft en meget markant nedgang i den "officielle" arbejdsstyrke på ikke mindre end 95.000 personer (defineret som beskæftigelse + officiel arbejdsløshed).

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik og Monas databank.

Arbejdsmarkedskrisen rammer i alle brancher

Tabel 1 viser beskæftigelsesudviklingen i de enkelte brancher i de gode år fra 2004 til 2008 og under krisen fra 2008 til 2009. Som det fremgår, er nedgangen på det danske arbejdsmarked bredt funderet og rammer alle private brancher.

Tabel 1. Udviklingen i beskæftigelsen i de danske hovederhverv		
	1. kv. 2004 - 3. kv. 2008	3. kv. 2008 - 4. kv. 2009
	Ændring i 1.000 pers.	
I alt, heraf	212	-165
Landbrug mv.	-6	-2
Industri mv.	0	-61
Bygge- og anlæg	31	-21
Handel mv., transport og kommunikation	67	-53
Finansiering og forretningsservice mv.	97	-36
Offentlige og personlige tjenester	21	9
Offentlig forvaltning og service (memopost)	-6	14
Privat sektor (markedsmessigt)	218	-179

Anm.: Sæsonkorrigeret. Beskæftigelsesopgørelsen er eksklusiv personer på orlov. Afrunding gør, at summen ikke nødvendigvis passer med totalen. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik (nationalregnskab).

Dykker man længere ned i tallene, er det specielt bygge- og anlægssektoren og industrien, som har mistet mange arbejdspladser. I bygge- og anlægssektoren er beskæftigelsen faldet med 21.000 fra 3. kvartal 2008 til 4. kvartal 2009. Dermed er ca. 2/3 af den høstede fremgang siden 2004 nu sat over styr. Industrien holdt mere eller mindre blot skindet på næsen, mens det gik godt, men fra 3. kvartal 2008 til 4. kvartal 2009 har industrien mistet 61.000 arbejdspladser.

Servicefagene er ligeledes ramt. Det gælder specielt brancherne handel mv., transport og kommunikation, som har mistet 53.000 arbejdspladser fra 3. kvartal 2008 til 4. kvartal 2009. Det svarer til, at næsten 80 pct. af den høstede beskæftigelsesfremgang siden 2004 er gået tabt.

Byggeriet og industrien har mærket krisen mest

Ved at se på udviklingen i arbejdsløsheden fordelt på a-kasser kan man få en ide om, hvilke brancher og uddannelsesgrupper, der særligt er ramt af arbejdsløshed.

Tabel 2 viser AEs opgørelse af arbejdsløsheden fordelt på a-kasser. Som det fremgår af tabellen, har samtlige a-kasser oplevet stigende arbejdsløshed siden arbejdsløsheden bundede i juni 2008. Målt i forhold til hvor mange, der er forsikret i de forskellige a-kasser, er Træ-Industri-Byg, Metalarbejdere, Byggefagenes a-kasse samt 3F de værst ramte. Det vidner dels om, at de mindre veluddannede grupper på arbejdsmarkedet, er blevet hårdest ramt af krisen, men også at de faglærte inden for industri og byggeri har været hårdt ramt af den økonomiske nedtur.

Arbejdsløsheden er steget mindst i de a-kasser, hvor medlemmerne i høj grad arbejder i den offentlige sektor. Det gælder Danske Sundhedsorganisationer, Socialpædagoger, Børne- og Ungdomspædago-

ger, Lærere mfl. Det skyldes, at antallet af job i det offentlige ikke er konjunkturafhængig, men politisk bestemt gennem finansloven og aftalerne for kommunernes og regionernes økonomi.

Måler vi i *antallet* af arbejdsløse, findes de største stigninger for 3F med ca. 16.300 flere fuldtidsledige, HK med 5.800, Metal med 5.600, Kristelig A-kasse med 5.100 og Træ-Industri-BYG (TIB) med 3.700 flere fuldtidsledige.

Tabel 2. Arbejdsløshed på a-kasser, sæsonkorrigeret og sorteret efter stigning

	Niveau, februar 2010		Ændring juni 08 til februar 2010	
	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af arbejdsstyrken	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af arbejdsstyrken
Træ-Industri-Byg (TIB)	4,5	11,3	3,7	9,4
Metalarbejdere	6,5	7,8	5,6	6,8
Faglig Fælles a-kasse (3F)	25,4	10,0	16,3	6,6
Byggefagenes a-kasse	1,4	8,4	1,0	6,5
Teknikere	2,2	8,5	1,6	6,2
El-faget	1,2	5,6	1,1	5,2
Nærings- og Nydelsesmiddelarbejdere (NNF)	1,6	7,2	1,0	5,0
Danske Lønmodtagere (DLA)	4,2	6,2	3,3	4,6
Business	1,2	4,6	0,8	3,2
Frie Funktionærer (FFA)	1,1	4,2	0,9	3,2
IT-faget og Merkonomer (PROSA)	0,6	4,6	0,4	3,1
Kristelig a-kasse	8,7	5,1	5,1	3,0
Økonomer (CA)	1,5	4,5	1,0	2,9
Journalistik, Kommunikation og Sprog	1,4	6,7	0,6	2,9
Ingeniører (IAK)	2,5	3,8	1,9	2,7
Handels- og Kontorfunktionærer (HK)	10,5	4,6	5,8	2,7
Ledere	2,9	3,4	2,3	2,6
Selvstændige (DANA)	1,3	3,6	0,8	2,2
Selvstændige Erhvervsdrivende (ASE)	4,6	3,4	2,9	2,2
Akademikere (AAK)	2,9	3,7	1,6	1,8
Funktionærer og Servicefag	0,6	3,3	0,3	1,8
Funktionærer og Tjenestemænd (FTF-A)	3,5	2,8	1,8	1,5
Stats- og Teleansatte (STA)	0,7	2,3	0,4	1,3
Fag og Arbejde (FOA)	3,5	2,1	1,6	1,0
Magistre (MA)	2,4	4,7	0,5	0,9
Socialpædagoger (SLA)	0,7	2,0	0,2	0,7
Børne- og Ungdomspædagoger (BUPL-A)	1,1	1,9	0,3	0,6
Lærere (DLF-A)	1,0	1,5	0,2	0,3
Danske Sundhedsorganisationer (DSA)	0,4	0,5	0,1	0,1

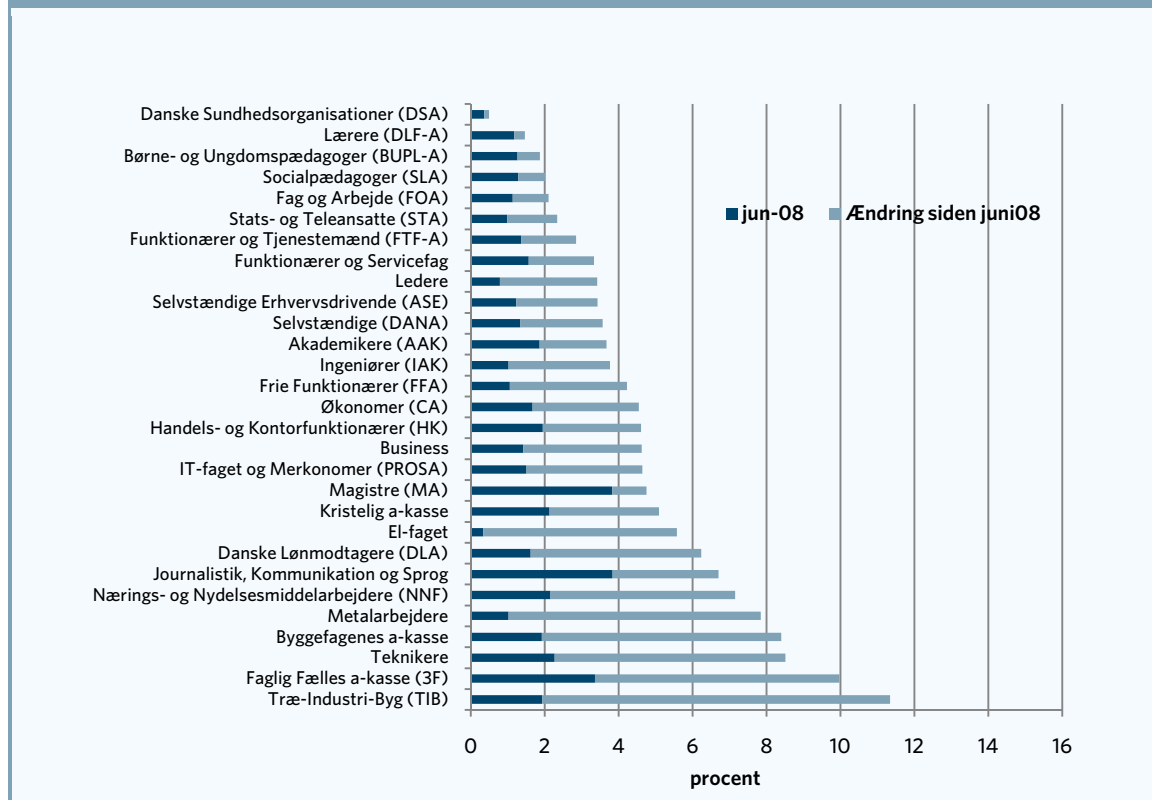
Anm.: De foreløbige data er korrigeret iht. forskellen mellem foreløbige og endelige data i måneden året før.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Et andet mål for, hvor bredt nedturen på arbejdsmarkedet har ramt, får man ved at se på, hvor stor spredning, der er i a-kasserne, der har oplevet stigende ledighed.

Som det fremgår af figur 3, har den økonomiske krise givet en markant større spredning i arbejdsløsheden på tværs af a-kasser. Figurens mørkeblå søjler viser arbejdsløsheden i juni 2008. De lyseblå søjler viser ændringen i arbejdsløsheden fra juni 2008 til februar 2010, således at højden på de to søjler tilsammen danner arbejdsløshedsprocenten i februar 2010.

Figur 3. Arbejdsløshed i juni 2008 og ændring til februar 2010, sæsonkorrigeret

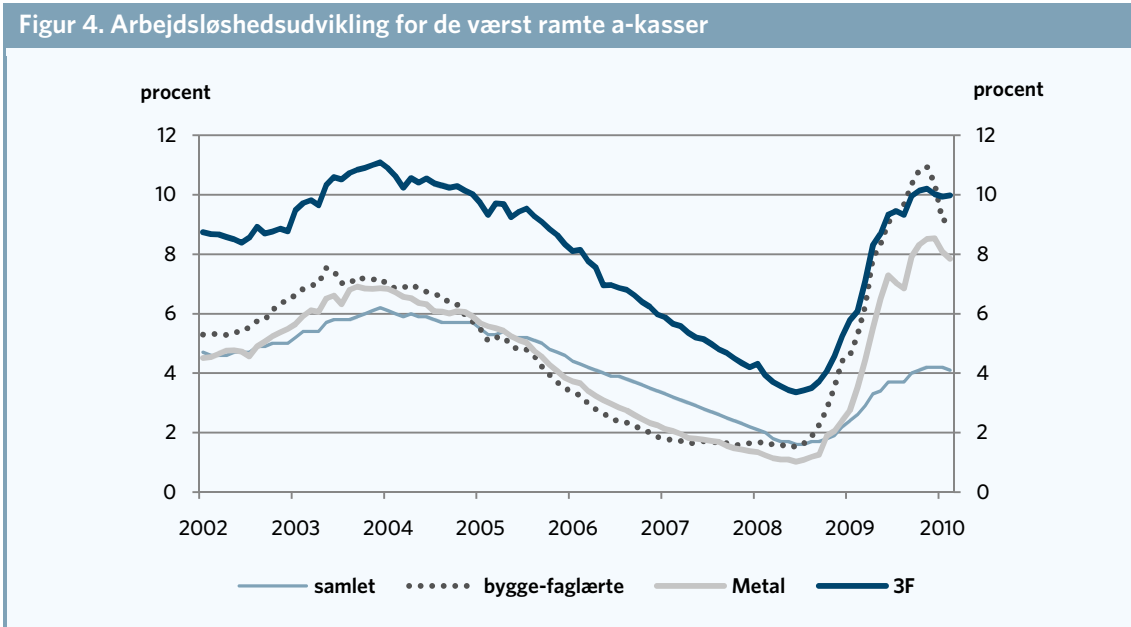
Anm.: De foreløbige data er korrigeret iht. forskellen mellem foreløbige og endelige data i måneden året før.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Som det fremgår af figuren, havde Magistre og Journalistik, Kommunikation og Sprog i juni 2008 de højeste arbejdsløshedsprocenter på 3,8 pct., mens Danske Sundhedsorganisationer og El-faget med under ½ pct. arbejdsløshed havde de laveste arbejdsløshedsprocenter.

Med de nyeste tal for arbejdsløsheden fra februar måned 2010 havde Træ-Industri-Byg med 11,3 pct., 3F med 10 pct. og byggefagene med 9,1 pct. den højeste arbejdsløshed. I bunden har vi fortsat Danske Sundhedsorganisationer (DSA) med 0,4 pct. arbejdsløshed og Lærere, Socialpædagoger, Børne- og Ungdomspædagoger, hvor arbejdsløsheden ligger på eller lige under 2 pct.

Som figuren viser, er der altså blevet en markant større afstand mellem a-kasserne i top og bund. Det vinder igen om, at den økonomiske krise har ramt meget forskelligt i det danske samfund. Med a-kasserne rettet mod den offentlige sektor, der kun i mindre grad har været berørt, i den ene ende og a-kasserne rette mod industri og byggeri den anden ende.

Figur 4 viser de a-kasser, som hidtil har været hårdest ramt af krisen. Som det fremgår, er der en tendens til, at arbejdsløshedsstigningen inden for disse a-kasser er aftaget de seneste måneder. Det kan hænge sammen med, at flere i disse a-kasser nu aktiveres.

Anm.: De foreløbige data er korrigeret iht. forskellen mellem foreløbige og endelige data i måneden året før.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Krisen har de seneste måneder ligeledes ramt mere veluddannede grupper som ikke nødvendigvis er tæt knyttet op på industrien og byggeriet. Det gælder fx ingeniørerne, medlemmer af a-kassen for Journalistik, Kommunikation og Sprog og Økonomer (CA)

Den stigende arbejdsløshed rammer især mændene

Tabel 3 viser, at den stigende arbejdsløshed under den økonomiske krise har ramt mændene hårdest. Af den samlede stigning i arbejdsløsheden fra bunden i juni 2008 på i alt 70.400 fuldtidspersoner forklarer mændene ca. 70½ pct. svarende til godt 50.400 fuldtidspersoner, mens kvindernes arbejdsløshed er steget med 20.100 fuldtidspersoner.

I februar 2010 var der godt 72.000 arbejdsløse mænd (4,9 pct. af den mandlige arbejdsstyrke), mens der var ca. 43.700 arbejdsløse kvinder (3,3 pct. af den kvindelige arbejdsstyrke). Det viser tabel 3.

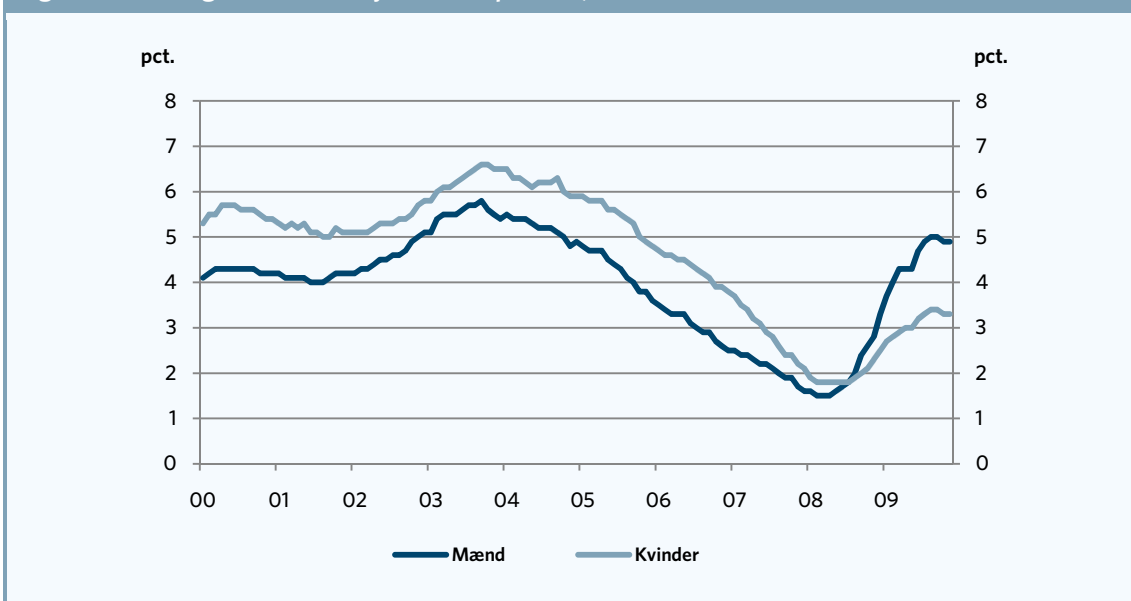
Tabel 3. Arbejdsløshed fordelt på køn, sæsonkorrigeret

	Niveau, februar 2010		Ændring juni 08 til februar 2010	
	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af arbejdsstyrken	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af arbejdsstyrken
I alt	115,7	4,1	70,4	2,5
Mænd	72,0	4,9	50,4	3,4
Kvinder	43,7	3,3	20,1	1,5

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Ser man tilbage i historien, er det ret usædvanligt, at mændenes arbejdsløshed ligger højere end kvindernes. Figur 5 viser en sammenhængende opgørelse af mændenes og kvindernes arbejdsløshedsprocenter tilbage i tid. Vi har ikke sammenhængende arbejdsløshedstal på måneder længere tilbage end 2000. Ser man på de årlige opgørelser fra den registerbaserede arbejdsstyrke statistik (RAS), er det kun i starten af 1980'erne, vi har registreret en lavere arbejdsløshedsprocent for kvinderne end mændene.

Figur 5. Mænd og kvinders arbejdsløshedsprocent, 2000-2010

Anm: Arbejdsløsheden ifølge den nyeste definition findes kun tilbage til april 2000.
 Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

Alle aldersgrupper oplever nedturen på arbejdsmarkedet

Tabel 4 viser udviklingen i arbejdsløshed fordelt på aldersgrupper. Målt i antal er arbejdsløsheden steget mest for de 40-49-årige og de 30-39-årige. Imidlertid er aldersintervallerne ikke lige store, ligesom generationerne ikke er lige store.

Måler vi arbejdsløshedsstigningen i forhold størrelsen på arbejdsstyrken, ser man de største stigninger for de 25-29-årige. Her er arbejdsløshedsprocenten steget knapt 3 pct.enheder, så der i februar 2010 var 5,1 procent registrerede arbejdsløse unge mellem 25 og 29 år. Forskellen mellem aldersgruppernes arbejdsløshedsstigninger er imidlertid blevet indsnævret noget de senere måneder.

Det betyder, at arbejdsløsheden, når man ser over hele perioden, er steget rimelig bredt inden for samtlige aldersgrupper. De mindste stigninger findes for de helt unge og de ældre. Som det ligeledes fremgår af tabel 4, havde de 60-64-årige i februar 2010 den laveste arbejdsløshedsprocent (2,6 pct.) efterfulgt af de helt unge 16-24-årige (2,9 pct.).

Tabel 4. Arbejdsløshed fordelt på alder, sæsonkorrigeret

	Niveau, februar 2010		Ændring juni 08 til februar 2010	
	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af arbejdsstyrken	1.000 Fuldtidspersoner	Pct. af Arbejdsstyrken
I alt	115,7	4,1	70,4	2,5
16-24 år	11,5	2,9	6,9	1,8
25-29 år	13,5	5,1	7,5	2,9
30-39 år	31,5	4,7	18,6	2,8
40-49 år	29,2	4,1	18,9	2,6
50-59 år	25,9	4,3	16,1	2,7
60-64 år	4,2	2,6	2,5	1,5

Kilde: AE pba. Danmarks Statistik.

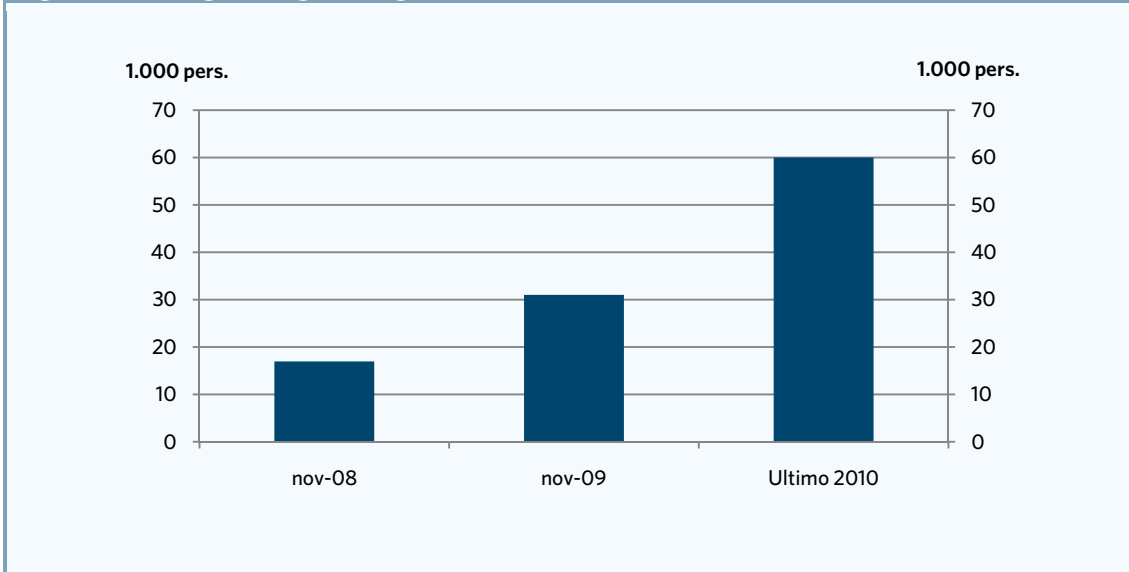
De officielle tal undervurderer dog efter alt at dømme arbejdsløsheden for de unge. Dels fordi der gælder andre og skrapere aktiveringsregler for de unge, og da aktiverede ikke tæller med i den officielle ledighed, vil flere unge aktiverede holde arbejdsløshedstallet nede. Men samtidig er der en større skjult ledighed, fordi mange unge enten ikke er medlem af en a-kasse, ikke har ret til kontanthjælp, eller fordi de bliver forsørget af familien. Det er således kun arbejdsmarkedssparate ledige, der får enten kontanthjælp eller dagpenge, der optræder i de officielle ledighedstal.

Den stigende arbejdsløshed koster samfundet milliarder af kroner

Den aktuelle arbejdsmarkedskrise betyder, at antallet af langtidsledige stiger. Langtidsledigheden inkl. de aktiverede udgjorde i november 2008 ca. 16.700 fuldtidspersoner. Fra november 2008 til november 2009 er langtidsledigheden steget med knap 14.700 fuldtidspersoner, eller hvad der svarer til 88 pct.

Siden juni måned 2009 er antallet af langtidsledige samlet set steget med 11.500 fuldtidspersoner, svarende til en gennemsnitlig månedlig stigning på 2.300 fuldtidspersoner. Hvis denne udvikling fortsætter i det kommende år, vil der være omkring 60.000 langtidsledige i slutningen af 2010 - dvs. ca. en fordobling i forhold til 2009. Det viser figur 6.

Figur 6. Udviklingen i langtidsledigheden

Anm.: Tallene for 2010, er en fremskrivning på baggrund af udviklingen siden sommeren 2009.
 Kilde: AE pba. DREAM.

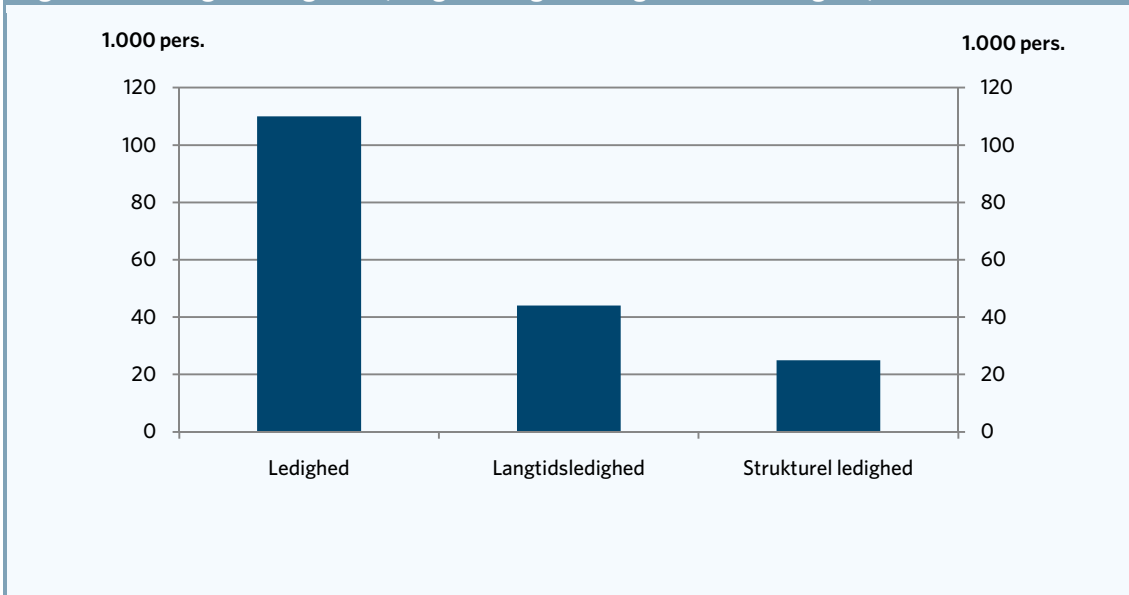
Når flere fanges i langtidsledighed og har sværere ved at komme tilbage i arbejde, fordi deres kompetencer mindskes/værdsættes mindre, eller de mister modet, stiger den såkaldte strukturelle ledighed. Den strukturelle ledighed er groft sagt den ledighed, der er i økonomien under en normal konjunktursituation, dvs. når der hverken er højkonjunktur eller lavkonjunktur. En stigende strukturel ledighed, gør det vanskeligere at få presset arbejdsløsheden ned igen i forbindelse med en højkonjunktur.

AE har med udgangspunkt i analyser fra OECD forsøgt at beregne, dels hvor meget langtidsledigheden vil stige i de kommende år, og dels hvor stor en andel af denne stigning, der kan blive til strukturel ledighed.

Vores beregninger viser, at hvis arbejdsløsheden stiger med 1 pct. point, vil langtidsledighedsgraden stige med ca. 0,43 pct. point. Det vil sige, at hvis arbejdsløsheden stiger med 100.000 personer, vil langtidsledigheden stige med ca. 40.000 personer. AEs beregninger viser endvidere, at omkring 2/3 af denne stigning risikerer at blive til strukturel ledighed.

AE forventer, at ledigheden stiger op til ca. 160.000 fuldtidspersoner i 2011. Fra 2008 til 2011 vil arbejdsløsheden da være steget med ca. 110.000 fuldtidspersoner målt som årgennemsnit. Derfor risikerer vi, at langtidsledigheden stiger med 40.000-45.000 personer, og følgelig kan den strukturelle ledighed stige med ca. 25.000 personer. Det fremgår af figur 7.

Figur 7. Udviklingen i ledigheden, langtidsledigheden og strukturel ledighed, 2008-2011

Kilde: AE på baggrund af egne beregninger.

Det har store negative konsekvenser for arbejdsmarkedet, væksten og de offentlige budgetter, hvis den strukturelle ledighed får lov til at stige. Væksten bliver lavere, og staten mister skatteindtægter og får øgede udgifter til dagpenge, kontanthjælp mv.

Som tommelfingerregel kan man sige, at en stigning på 1 pct. enhed i den strukturelle ledighed giver et mindsket økonomisk råderum på 8 mia.kr. Det vil sige, at en stigning på 25.000 personer i den strukturelle ledighed giver et mindsket finanspolitisk råderum på ca. 7 mia. kr. På den måde belaster den stigende langtidsledighed og strukturelle ledighed de offentlige finanser permanent med mange milliarder kroner.

Til sammenligning blev Arbejdsmarkedskommissionen bedt om at lukke et hul på 14 mia. kr. for at få 2015-planen til at hænge sammen. Det har altså store negative konsekvenser, hvis den strukturelle ledighed stiger med 25.000 personer.

Krisen på arbejdsmarkedet har kostet ufaglært job, der ikke kommer igen

I lyset af de økonomiske udsigter og nedturen på arbejdsmarkedet vil mangel på uddannet arbejdskraft ikke blive noget generelt problem de kommende år. Når vi kommer ud på den anden side af krisen, og det igen begynder at gå fremad på det danske arbejdsmarked, vil der imidlertid igen opstå øget efterspørgsel på uddannet arbejdskraft.

Omvendt vil en stor del af de ufaglærte job, der under krisen er gået tabt, ikke komme tilbage, når udviklingen på arbejdsmarkedet vender. Det betyder, at mange af de personer, der i dag er ufaglærte, kan få mærkbare problemer med at finde job på fremtidens arbejdsmarked.

I den følgende fremskrivning tegnes et billede, hvor manglen på uddannet arbejdskraft kan få alvorlige konsekvenser for udviklingen i dansk økonomi. Det gælder i forhold til lavere vækst og velstand, fordi et højere uddannelsesnivea u giver en højere arbejdsmarkedstilknytning, flere arbejdstimer og højere

produktivitet. Det gælder også i forhold til den økonomiske ulighed i samfundet, hvor mangel på uddannet arbejdskraft vil resultere i større indkomstforskelle mellem uddannede og ikke uddannede, bl.a. via større løn- og arbejdsløshedsforskelle.

Behovet for ufaglærte falder med 190.000 personer de næste 10 år

Hvis de historiske tendenser med hensyn til erhvervs sammensætning og den stigende efterspørgsel efter uddannet arbejdskraft fortsætter, samtidig med at de unges uddannelsesniveau ikke stiger i forhold til i dag, vil der opstå et stort overskud af ufaglært arbejdskraft, mens der omvendt vil være et stort underskud af arbejdskraft med en faglært og videregående uddannelse. Det viser fremskrivningen af udbuddet og efterspørgslen efter arbejdskraft til 2019 i tabel 5.

Tabel 5. Ændring i udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft 2009-2019			
	Udbud	Efterspørgsel	Ubalance
	Ændring i 1.000 pers.		
Ufaglært	-102	-189	88
Gymnasial	46	12	34
Erhvervsudannede	-52	-7	-45
Videregående uddannede	102	207	-105
I alt	-7	22	-

Kilde: AE-beregninger.

Fremskrivningen viser, at der frem mod år 2019 vil mangle godt 45.000 faglærte og 105.000 personer med en videregående uddannelse sammenlignet med i dag. Modsat vil der være et overskud på knap 90.000 ufaglærte og knap 35.000 personer med en gymnasial uddannelse som højeste uddannelse.

For de ufaglærte skyldes ubalancen, at efterspørgslen efter deres arbejdskraft vil falde meget markant med næsten 190.000 personer, mens udbuddet af ufaglært arbejdskraft kun falder lidt over 100.000. Efterspørgslen falder altså næsten dobbelt så meget som udbuddet.

For de gymnasialt uddannede stiger efterspørgslen en smule, ca. 12.000 personer, men arbejdsudbuddet stiger bare endnu mere med godt 45.000 personer.

For de faglærte falder efterspørgslen med 7.000 personer, men udbuddet falder med 52.000 personer, hvorfor der kommer til at mangle faglært arbejdskraft i stor stil.

For personer med en videregående uddannelse stiger efterspørgslen med 207.000, mens arbejdsudbuddet kun stiger 102.000 personer. Efterspørgslen efter videregående uddannede stiger altså dobbelt så meget som udbuddet de næste 10 år.

Vi kan risikere, at den aktuelle økonomiske krise vil accelerere de udviklingstendenser der tegnes i tabel 5. Det gælder fx efterspørgslen efter ufaglært arbejdskraft der kan falde mere end fremskrivningen viser med et større overskud af ufaglærte til følge.

Mangel på uddannet arbejdskraft vil koste vækst og velstand

Selvom det er forbundet med usikkerhed at lave fremskrivninger, der rækker 10 år ud i fremtiden, så har vi en klar illustration af, hvad det betyder, hvis ikke uddannelsesniveaet øges ift. det uddannelsesmønster, vi ser for de unge i dag.

På den ene side risikerer vi nogle enorme ubalancer på arbejdsmarkedet med stor arbejdsløshed for personer uden eller med kun lidt uddannelse, samtidig med at der er massiv mangel på faglært og højere uddannet arbejdskraft. Får vi et forløb i retning af dette, vil strukturerne på arbejdsmarkedet blive forværret sammenlignet med det, vi ser i dag. Forværrede arbejdsmarkedsstrukturer herunder via højere strukturel ledighed vil lægge en dæmper på den økonomiske vækst.

På den anden side kan vi få et forløb, hvor efterspørgslen må tilpasse sig det eksisterende arbejdsudbud. Det betyder, at personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (dvs. ufaglærte og gymnasialt uddannede) må fylde hullet ud for en faglært og/eller en person med en videregående uddannelse.

I årene indtil den økonomiske krise satte ind, fik vi atter bekræftet at vi i Danmark har en meget dynamisk og fleksibel økonomi og ikke mindst arbejdsmarked. Det taler for, at efterspørgslen i høj grad vil tilpasse sig udbuddet af uddannet arbejdskraft. Erfaringerne peger dog også på, at medaljen har en bagside. Under seneste højkonjunktur meldte de danske virksomheder om store rekrutteringsproblemer – problemer der efter alt at dømme bliver endnu mere markante, når vi kommer ud på den anden side af krisen. Samtidig skal en af årsagerne til den meget ringe produktivitetsudvikling vi har haft de senere år, helt sikkert findes i, at arbejdsstyrken uddannelsesmæssigt ikke har kunnet følge med den efterspørgsel, virksomhederne har haft.

Mangel på uddannet arbejdskraft betyder, at virksomhederne vil få sværere ved at imødekomme den teknologiske udvikling og den stigende globalisering. Implementering af ny teknologi, der kan løfte produktivitetsvæksten, konkurrenceevnen og omstillingen af de danske virksomheder, kræver nemlig (ofte) mere og bedre uddannet arbejdskraft. En succesfuld tackling af den stigende globalisering kræver fortsat udvikling i erhvervsstrukturen og jobskabelse højere oppe i værdikæden – hvilket også kræver mere og bedre uddannet arbejdskraft.

Mangel på uddannet arbejdskraft vil samtidig sætte nogle af de økonomiske tilpasningsmekanismer i gang. Nogle virksomheder bliver nødt til at flytte hele eller dele af produktionen ud af Danmark. Nogle virksomheder bliver nødt til at importere mere udenlandsk arbejdskraft. Sidst men ikke mindst bliver den økonomiske ulighed større. Ufaglærte og folk med lidt uddannelse vil indkomstmæssigt komme til at sakke efter de højere uddannede. Enten fordi der bliver større arbejdsløshedsforskelle (hovedscenariet), eller fordi de højere uddannede lønmæssigt løber fra de ufaglærte og lavt uddannede (tilfældet hvor efterspørgslen må tilpasse sig udbuddet).

Hvis ikke arbejdsstyrkens uddannelsesniveau øges markant og hurtigt, risikerer vi alt i alt at få lagt en alvorlig bremse på den økonomiske vækst og velstandsudvikling i Danmark, samtidig med at der kommer et stigende pres på den økonomiske ulighed.

Det er derfor helt afgørende, at flere kommer i gang med en videregående uddannelse. Samtidig bør voksen- og efteruddannelsesindsatsen intensiveres således, at dem, der allerede er på arbejdsmarkedet, opkvalificeres (f.eks. fra ufaglært til faglært).

AE har tidligere forslået ret og pligt til ungdomsuddannelse for alle unge. Et supplerende forslag kunne være erhvervsuddannelser/teknikeruddannelser, som i større udstrækning appellerer til unge med en gymnasial uddannelse og/eller unge, hvor det naturlige førstevalg i dag er en gymnasial uddannelse.